

УДК 330.341.1

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

ЯРОСЛАВА ВАСЬКОВСЬКА,*кандидат економічних наук, завідувач кафедри економіки, фінансів та обліку
Донецької філії Європейського університету*

Стаття присвячена обґрунтуванню шляхів інформаційної підтримки інноваційного розвитку промислових підприємств. Визначено завдання цього процесу. Розроблено пропозиції з ефективного використання інформаційних систем в інноваційній діяльності.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, промислове підприємство, інформація, управління.*

Постановка проблеми. Головними причинами й джерелами виникнення інноваційних ідей є: потреби ринку, конкурентна боротьба на ринку, бажання одержати конкурентні переваги й максимізувати прибуток, підвищення престижу промислових підприємств; пошук вирішення проблем, які виникають під час діяльності підприємств, наслідування іншим організаціям, які впроваджують нові технології, бажання працівників покращити свою майстерність у конкретній діяльності, реалізація знань творчої особистості, поради консультантів у будь-який період реорганізації підприємств, наукові відкриття, інтернаціоналізація науки, винахідництво, інтуїтивне уявлення про те, що нововведення може поліпшити діяльність організації [1, с. 116].

Спонукальним мотивом для інновацій є зміни зовнішнього середовища, які ведуть до появи нових потреб або нових засобів задоволення вже існуючих потреб. На успішність нововведень впливають такі чинники: наявність в організації джерела творчих ідей, ефективна система відбору та оцінки ідей нових виробів, орієнтація на ринок, перевага товару над товарами конкурентів, маркетингове ноу-хау, відповідність інноваційної стратегії меті організації, доступ організації до ресурсів, глобальна концентрація товару. У конкурентному середовищі промислові підприємства намагаються першими вийти на ринок із новим продуктом (технологією), щоб отримати додаткові прибутки у вигляді інтелектуальної ренти, оскільки з дифузійною інновацією попит на неї зменшується.

Найважливішим кроком на шляху інноваційного розвитку є створення системи інформаційної підтримки всіх етапів інноваційної діяльності. Умовою успіху інноваційного розвитку є їх належне інформаційне забезпечення, яке здійснюється спеціально створеними інформаційними системами та службами. Такі системи та служби збирають, систематизують, зберігають, обробляють, виконують пошук і поширюють наукову, технічну, економічну та іншу інформацію, а також допомагають у перетворенні цієї інформації в знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційного розвитку підприємств присвячені наукові праці Н. Абдикеева [2], С. Ілляшенка [3], К. Ефетової [4], А. Касич [5], І. Шовкун [6], Л. Федулової [7] та інших. Переважна їх більшість

присвячена аналізу окремих аспектів інноваційного розвитку або інноваційної діяльності.

Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку розглянуте в роботах А. І. Чорного, М. А. Гурієва, А. М. Кошкіна, В. Н. Кружкова. Інформаційна підтримка розглядається як комплекс заходів, що містить інформаційну базу інновацій, яка полегшує пошук необхідних відомостей для забезпечення інноваційного процесу; актуалізацію інформації про існуючі наукові розробки в інших організаціях; сприяння трансферту технологій та залученню інвесторів [8].

Метою статті є обґрунтування та розробка пропозицій з інформаційної підтримки інноваційного розвитку промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний процес є послідовністю дій з перетворення наукової ідеї на конкретний продукт, послугу або технологію і забезпечення їх практичного використання в господарській діяльності. Цей процес спрямований на створення нових товарів (продуктів, послуг і технологій), тому цільова орієнтація й темпи здійснюваної в його рамках інноваційної діяльності суттєво залежать від стану соціально-економічного середовища, у якому він здійснюється. Інноваційний процес може продовжуватися за рахунок виходу нового товару (при здійсненні деякої його модифікації) у нові для нього області застосування й на нові ринки [2, с. 381; 9, с. 194].

У цілому інноваційний процес охоплює проведення фундаментальних досліджень, прикладних досліджень і розробок, дослідно-конструкторських робіт, організацію виробництва нових товарів, просування нових товарів на ринки й забезпечення їх використання кінцевими споживачами.

Україна має потужний науковий потенціал. Збереження наукового потенціалу та розробка інноваційної продукції в умовах структурної деформації економіки України є особливо актуальними, оскільки значна технологічна відсталість більшості вітчизняних підприємств після лібералізації економічних відносин спричинила розвиток негативних тенденцій, які монетарними заходами усунути неможливо. Вихід з кризового стану та переорієнтація економіки на сталий розвиток можливі лише за умови широко-масштабної реалізації інноваційних проектів.

На жаль, поки що обсяги інноваційних перетво-

рень на вітчизняних підприємствах не характеризуються стійким ростом. На рис. 1 наведені обсяги впровадження нових технологічних процесів на підприємствах Донецької області. Якщо у 2005 р. їх

кількість складала 90, то у 2006 р. вона зменшилась до 54. Найбільші обсяги має місце у 2008 р. - 114, а потім у 2009 і 2010 рр. знов зменшились відповідно до 74 і 70 [10, с. 269].

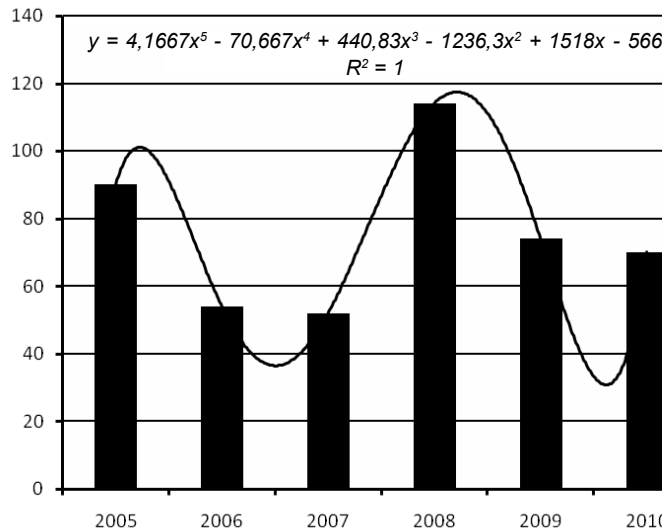

Рис. 1. Обсяги впровадження нових прогресивних технологічних процесів у Донецькій області (підготовлено автором за статистичними даними [10, с. 269]).

Резерви інноваційного розвитку слід шукати в інформаційних технологіях, інформаційно-аналітичних системах, які здатні своєчасно забезпечити інноваційні процеси актуальними, достовірними даними. Поява та активний розвиток інформаційних технологій у компаніях стали необхідною умовою інноваційної діяльності. Ураховуючи важливість інформаційної підтримки управлінських рішень, довгий час серед найголовніших завдань інформаційного менеджменту визначалося забезпечення чіткої регламентації якості та часу надходження інформації до менеджерів і фахівців у межах підприємства; забезпечення безпеки інформації, селекція та управління інформаційними потоками для посилення конкурентної переваги компанії [11, с. 3; 12, с. 34].

Проте успішною бізнес-практикою доведено, що для забезпечення інноваційного розвитку цей перелік завдань не є вичерпним. Сьогодні підприємствам недостатньо вміти збирати, обробляти, використовувати, зберігати інформацію та підтримувати в актуальному стані бази даних. Необхідно мати певну політику управління інформацією та інформаційним середовищем, у якому перебуває підприємство, для забезпечення результативного якісного покращення його діяльності. Тому основними завданнями інформаційної підтримки управління інноваційним розвитком слід визнати: формування, обробку, використання, зберігання та підтримку в актуальному режимі інформації та знань; забезпечення системи управління нормативно-правовою, довідково-аналітичною, методичною, прогновною та поточною інформацією, а також комплексом програмних засобів, необхідних для їх аналізу при формуванні управлінських рішень [13, с. 167; 14, с. 146].

Робота в цьому напрямку передбачає:

створення й поповнення банків даних науково-технічних результатів і потенційних можливостей виконавців науково-технічних програм і проектів за пріоритетними напрямками;

здійснення зв'язку з віддаленими інформаційними центрами й базами даних, зокрема зарубіжни-

ми, з використанням українських та іноземних телекомунікаційних систем;

забезпечення доступу зацікавлених організацій й осіб до інформаційних баз даних та інформаційних ресурсів Інтернет в області інноваційної діяльності;

пошук і відбір інноваційних проектів, пропозицій із виробництва наукомісткої продукції для організацій і фізичних осіб, зацікавлених у їх фінансуванні; створення й поповнення банків даних про споживчі властивості товарів провідних фірм;

дослідження практики інформаційного забезпечення науково-технічних інновацій, яка склалася, і розробка рекомендацій щодо реорганізації інформаційної підтримки на базі сучасних інформаційних технологій;

теоретичне обґрунтування основних принципів і критеріїв створення, функціонування та розвитку комплексної інформаційної системи підтримки інновацій;

розробка принципів і методів побудови комплексної інформаційної системи підтримки науково-технічних інновацій;

розробка методів оптимального тематичного формування інформаційної системи на основі аналізу потреб певної цільової групи користувачів-розробників інновацій;

дослідження залежності зниження цінності отриманої інформації в часі й розробка пропозицій щодо періодичності оновлення інформаційних фондів в інформаційних структурах та формуваннях;

виявлення особливостей моделювання й конструювання на прикладі центру інформаційного забезпечення науково-дослідної організації;

розробка моделі й апробування комплексної інформаційної системи забезпечення, призначеної для цільової групи користувачів з однорідними інформаційними потребами;

здійснення порівняльного аналізу продуктивності нової й традиційної систем інформаційного забезпечення інновацій [1, с. 263; 15, с. 168].

Для рішення питань захисту інтелектуальної власності, що виникають в інноваційній діяльності, необхідно:

- розробити процедури інформування працівником керівництва фірми про створений науково-технічний результат;

- визначити власника науково-технічного результату;

- чітко визначити обов'язки фірми й працівника з охорони науково-технічного результату, а також його захисту від несанкціонованого використання третіми особами;

- визначити можливі форми використання науково-технічного результату працівником, у тому числі й після закінчення його трудової діяльності у фірмі;

- виявити причетність працівників фірми до нормативно-правового й ліцензійного (проведення патентно-ліцензійних робіт) супроводу науково-технічної та інноваційної діяльності, а також до конфіденційної інформації, що належить третім особам, і виключити можливе порушення прав останніх.

Інформаційний простір управління інноваційним розвитком має обов'язково включати не тільки модель відбору та ідентифікації інформаційних потоків, але й принципи та механізми їх обробки, інтерпретації, перевірки та напрями використання. З метою упорядкування та структуризації елементів інформаційного простору для прийняття управлінських рішень слід виділяти джерела інформації, її споживачів, функціональні підсистемні блоки, а також відповідні зовнішні та внутрішні інформаційні потоки. З метою формалізації процесу створення інформаційного простору управління розвитком доцільно врахувати такі аспекти:

- стратегічну орієнтацію створення інформаційного простору через визначення мети й формування потреби у відповідній інформації, яка сприяє створенню нової цінності за допомогою нових знань;

- необхідність активізації процесів виявлення інформації, перетворення її на знання, генерування нових знань та їх обмін з метою створення корпоративного знання;

- виявлення комунікаційних розривів, що заважає обміну інформацією на організаційному рівні, пошуку причин, виявленню проблемних зон і діагностування управлінських проблем, забезпеченню прискорення процесу розкриття наявних знань в організації, прирощенню формалізованого знання як інтелектуального продукту компанії [13, с. 169].

Під час розробки й реалізації інноваційних проектів керівникам і фахівцям підприємств й організацій, що беруть участь в їх реалізації, а також окремим фізичним особам, що самостійно здійснюють дослідження й розробки, доводиться приймати різноманітні рішення, для обґрунтування яких необхідні різні дані про стан зовнішнього середовища (науково-технічної, фінансово-економічної, виробничо-технологічної, ринкової).

При цьому необхідно забезпечити: можливість для кожного з учасників інноваційного процесу одержувати як загальну, так і спеціальну (відповідну вирішуваним задачам) інформацію; можливість накопичення відомостей про науково-технічну розробку (створення й зберігання історії розробки, починаючи від отримання корисної ідеї до здійснення випуску нової продукції та сфер її застосування); забезпечення доступу до різних джерел інформації, необхідних для ухвалення рішення, а при її відсутності - до потенційних контрагентів, які можуть розташову-

вати або підготувати таку інформацію; наявність відомостей про потенційних партнерів зі здійснення інноваційного процесу на всіх етапах його реалізації в розрізі основних функцій (від інноваційного менеджменту до надання послуги кінцевим споживачам); виконання деяких "інтелектуальних" функцій.

Висновки

Інноваційний розвиток промислового підприємства неможливий без впровадження певної політики управління інформацією та інформаційним середовищем, у якому перебуває підприємство, для забезпечення результативного якісного покращення його діяльності. Основними шляхами інформаційної підтримки інноваційного розвитку є: формування, обробка, використання, зберігання та підтримка в актуальному режимі інформації та знань; забезпечення системи управління нормативно-правовою, довідково-аналітичною, методичною, прогнозуною та поточною інформацією. Основними завданнями в цьому напрямку є: створення й поповнення банків даних науково-технічних результатів; забезпечення зв'язку з видаленими інформаційними центрами й базами даних; пошук і відбір інноваційних проектів, пропозицій з виробництва наукомісткої продукції; побудова комплексної інформаційної системи підтримки науково-технічних інновацій; захист інтелектуальної власності, що виникає в інноваційній діяльності. Необхідно забезпечити: можливість для кожного з учасників інноваційного процесу одержувати як загальну, так і спеціальну інформацію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тимошук М. П. Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності / М. П. Тимошук, П. В. Тимошук // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. - 2010. - Вип. 20.12. - С. 260-264.
2. Реинжиниринг бизнес-процессов / [Н. М. Абдикеев, Т. П. Данько, С. В. Ильдеменов, А. Д. Киселев]. - М. : Эксмо, 2007. - 592 с.
3. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці : [монографія] / [за заг. ред. С. М. Ілляшенка]. - Суми : ВТД "Університетська книга", 2005. - 582 с.
4. Єфетова К. Ф. Інноваційний шлях розвитку вітчизняної промисловості / К. Ф. Єфетова, Н. В. Тарасова // Інновації: практика та досвід. - 2007. - № 14. - С. 13-21.
5. Касич А. О. Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку машинобудування України / А. О. Касич // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 7. - С. 32-40.
6. Шовкун І. Інституційне підґрунтя інноваційного розвитку: міжнародний досвід та уроки для транзитивних економік / І. Шовкун // Економічна теорія. - 2005. -- № 3. - С. 60-74.
7. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [за ред. Л. І. Федулової]. - К. : Основа, 2005. - 552 с.
8. Кружков В. Н. Развитие информационного банка данных наукоемких технологий в поддержку инновационной деятельности Республики Башкортостан / В. Н. Кружков, Ф. А. Дикова, Д. О. Масальская [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.cdo.bash.ru/?m=arhpub&id=33>.
9. Іванова В. В. Особливості формування економічного простору в умовах економіки знань / В. В. Іванова // Економічне інновації : сб. науч. работ. - Одесса : ИПР і ЭЭИ НАН України, 2007. - Вип. 27 : Научные основы и современные тенденции пространственного развития. - 360 с.
10. Статистичний щорічник Донецької області за 2010 рік

/ [за ред. О. А. Зеленого]. - Донецьк : Головне управління статистики у Донецькій області, 2011. - 502 с.

11. Черный А. И. Инновационная деятельность: информационное обеспечение / А. И. Черный // Научно-техническая информация. - 2006. - № 5 - С. 1-4.

12. Гуриев М. А. Актуальные вопросы управления информационными ресурсами в промышленности / М. А. Гуриев, А. Н. Кошкин // Информационные ресурсы России. - 2006. - № 2. - С. 33-36.

13. Варфоломеева В. О. Информационное обеспечение уп-

равління розвитком інноваційного потенціалу підприємств малого бізнесу / В. О. Варфоломеева // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 5. - С. 165-171.

14. Верба В. А. Інформаційне забезпечення управління розвитком компанії / В. А. Верба // Формування ринкової економіки : [зб. наук. праць ДВНЗ "КНЕУ імені В. Гетьмана"]. - 2009. - № 22. - С. 145-154.

15. Волков О. І. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. - К. : КНТ, 2006. - 648 с.

Y. Vaskov's'ka

PERSPECTIVES OF INNOVATION DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Article is devoted to research ways of information support innovative development of industry enterprises. Suggestions for effective use of information systems in innovation development.

Key words: innovation, industrial enterprise, information, management.

© Я. Васьковська

Надійшла до редакції 27.01.2012

УДК 332.364

ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА НАСЕЛЕННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ СУСПІЛЬНИХ СИСТЕМ

АНДРІЙ ГОЛОД,

кандидат географічних наук, старший викладач кафедри туризму Львівського державного університету фізичної культури

У статті обґрунтовано теоретико-методичні основи дослідження політичної поведінки населення як фактора розвитку регіональних суспільних систем. Розглянуто питання типології, територіальної організації, факторів та функціональних особливостей політичної поведінки населення, запропоновано систему показників для оцінки різних її форм. Окреслено напрямки впливу політичної поведінки населення на розвиток регіональних суспільних систем.

Ключові слова: політична поведінка, фактор, регіон, суспільна система, регіональна політика.

Постановка проблеми. У сучасній економічній науці прийнято розглядати регіон як об'єкт державної регіональної політики в різних сферах. Водночас джерелами формування стратегій регіонального розвитку вважаються як пріоритети відповідних загальнодержавних стратегій, так і специфічні риси окремих регіональних суспільних систем. Однак найчастіше населення регіону розглядається лише як об'єкт впливу, не враховуючи того, що саме воно є основним джерелом і суб'єктом державної політики як у конституційному тлумаченні, так і функціонально - через участь у виборах, партійну та іншу громадську активність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науці, особливо економічній, проблематика впливу політичної поведінки населення на розвиток регіональних суспільних систем практично не розглядалася. Причому додаткового обґрунтування

в сучасних умовах потребують і науково-теоретичні основи дослідження політичної поведінки населення, і його методичні аспекти. Очевидно, що такі завдання є досить актуальними й зумовлюють потребу в окремих наукових дослідженнях у цьому напрямку. Методологічною основою таких досліджень можуть бути праці зарубіжних учених - Г. Алмонда, С. Верба, Дж. Егню, Т. Зарицького, В. Колосова, Г. Лассвела, С. М. Ліпсета, Дж. Олафліна, С. Роккана, П. Тейлора, Р. Туровського та ін.

Зважаючи на це, **метою** дослідження є обґрунтування теоретико-методичних основ дослідження політичної поведінки населення як фактора розвитку регіональних суспільних систем.

Виклад основного матеріалу. Слід, насамперед, зазначити, що політичну поведінку населення ми розглядаємо у двох аспектах:

- як взаємодію населення певної території із се-